

egybeírásokat, de elmarad a felkiáltójel az „akor taiban” vagy a „tizoraigis” jellegű szókapcsolatoknál. A levélközlés kétféle jegyzetelési módot alkalmaz, a szófördítések, szövegkritikai jegyzetek mindig az egyes leveleket követik, a tárgyi, szakirodalmi jegyzetek a levél-számok sorrendjében a kötet végén olvashatók és ugyanitt található a levelekben szereplő személyek névsora és a helynévmutató is. Míután a levelekben a korabeli szokásnak megfelelően néhány latin szó és kifejezés található, gyakran eltorzított írásképpel, hasznos lett volna, ha nemcsak a magyar jelentést, hanem a helyesen írt eredeti alakot is megtaláljuk a jegyzetek között, például a „keonwentjoth”-hoz hasonlatos szóalakoknál célszerű lett volna a „szerződés” mellett a „conventio, conventio” szóalak leírása is. A szó- és névmagyarázatok megbízhatóak és következetesek. Ritka kivétel a magyarázat nélkül maradt kifejezés, például maior-kodnék (4. levél), Fraczimerek (16. levél) vagy a Simegy pisepek Dawiht (18. levél), Ratisbona (39. levél), Khinigsperg Vram (80. levél). Kincses Katalin

nem foglalkozott e levelek esetleges irodalmi értékével, kifejezőmódjával, pedig fölhívhatta volna a figyelmet Batthyány Ádám alkalmi verses levelére (6. levél), amelynek értékelő szakirodalmát (Tarnóc Márton, *Régi magyar levelestár*. Bp., 1957 és Hargittay Emil, ItK 1981) természetesen ismeri, vagy néhány magyarázatot igénylő szólásmondásra, például inged bellieb köntösödnél (44. levél). A jegyzetelés apró technikai hibája, hogy a 21. lev. 1. jegyzetének utalása téves, a 38. levél 7. jegyzete hiányzik, vagy a 42. levélben 8-as indexszámot találunk, de csak egy magyarázó jegyzet tartozik a szöveghez.

Az apróbb hibái ellenére is haszonnal forgatható forráskiadvány ismertetésekor nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a könyvsorozat egy következetesen folytatott tudományos műhelymunka dícsérendő terméke, ahol R. Várkonyi Ágnes irányításának köszönhetően a legfiatalabb történész-nemzedék kap lehetőséget a tudományos munka alapjainak elsajátítására és a szakmai megméretetésre.

Németh S. Katalin

BARÓTI SZABÓ DÁVID: JER, MAGYAR LANTOM

Összeállította, a szöveget gondozta, az utószót írta s a név- és szómagyarázatokat készítette Zalabai Zsigmond. Liliium Aurum, Dunaszerdahely, 1994. 229 l.

A sajtó alá rendező Zalabai Zsigmond joggal állíthatja, hogy hézagpótló gyűjteményt készített a jeles XVIII. századi költő, Baróti Szabó Dávid verseiből. A – sajnos, elég kurta – kiadás-történeti előzményeket megbízhatóan foglalja össze az utószó, s indokolt az öntudatos következtetés: „Akár a *versek* száma, akár pedig – és még inkább – a *verssorok* száma szerint vizsgáljuk az e századi Baróti-utóéletet, a *Jer, magyar lantom* című kötet az, amely az 1802-es gyűjtemény óta a legátfogóbb képet igyekszik nyújtani költőnkéről” (188.). Valóban, Baróti verseiből még a mind-

máig leghasználhatóbb, 1914-es edíció is (*Deákos költők*. Első kötet: *Rájnás, Baróti Szabó, Révai versei*. Kiad. Császár Elemér. Bp., 1914.) csak válogatott, s nagyon hiányzik egy olyan, teljességre törekvő, alaposan jegyzetelt kiadás, amely az életmű egészének összefoglalására törekedne. Zalabai Zsigmondon természetesen nem kérhető számon ez a teljesség, hiszen ő bevallottan s méltányolhatóan népszerű kötetet kívánt az olvasók kezébe adni, nem utolsósorban a költő felvidéki kötődéseinek hangsúlyozásával, a lokálpatrióta érdeklődésre számítva. Ez a cél önmagá-

ban is komoly és rokonszenves, a népszerű kiadás létjogosultsága pedig – tekintve a Baróti-versek nehéz hozzáférhetőségét – aligha vonható kétségbe. Külön örülhetünk annak, hogy a szöveg gondozásra képzett, filológiaiilag is felkészült irodalmár vállalkozott; ennek azért van nagy jelentősége, mert a jelenlegi publikációs nehézségek között a klasszikus irodalmi szövegek népszerű kiadásának a lehetősége is szűkült, a mégiscsak napvilágot látó köteteknek tehát egyre inkább át kell(ene) venniük a filológiai-irodalomtörténeti kutatások korszerű eredményeit. Részben azért, mert a közlésre sokáig nem kínálkozik egyéb lehetőség, részben pedig amiatt, hogy lecserélhetővé váljanak azok a romlott, sok esetben – ahogy erre Szórényi László filológiai pamfletje felhívta a figyelmet a 80-as években (*Szöveg gondozás – magyar módra. Delfinológiai vázlat*. In: Szórényi László: „Multaddal valamit kezdeni”. Bp., 1989. 250–277.) – cenzurálisan rontott szövegkiadások, amelyek mindmáig közkézen forognak. Ezt a törekvést azonban a hazai kiadók többsége kényelmességből, igénytelenségből aligha támogatja – kivételek természetesen akadnak, például az Unikornis- vagy a Matúra-sorozat – így feltétlenül öröme ad okot, hogy Dunaszerdahelyen, azaz marginális helyzetben, kisebbségi körülmények között akad egy olyan vállalkozás, amely eddigi két kötetének tanúsága szerint (a másik könyv: Szenczi Molnár Albert: „*Szorgos adósa vagyok hazámnak*” avagy „*Életemnek leírása*”. Összeállította Zalabai Zsigmond. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 1993.) erre a filológiai tisztességre törekszik.

A szövegkiadás első s rögtön talán a legkényesebb pontja az, hogy Zalabai ciklusokra bontva közli a verseket, ilyen címekkel tagolva a témaköröket: „A magyar ifjúsághoz”; „Itt ékőhővel kötekedve játszván”; „A jámbor

magyaron mért töröd ostorodat?”; „Hattyúra fordult ősz fejem”. Az utószó is elárulja azonban, hogy ezzel jelentősen eltér Baróti saját eljárásától: „Maga a költő ezt a gyakorlatot sohasem alkalmazta: alkotásait a versforma szerint rendezte »könyv«-ekbe (ciklusokba): külön-külön fogva egybe a »hatlábú versek«-et (hexameterben írott költeményeket), az »alagyták«-at (disztichonokat), a »lantos versek«-et (a klasszikus időmérték állandósult stórfaszerkezeteiben, például az általa kedvelt *szapphói stórfában* írott alkotásokat).” (188.) Kétségtelen, hogy a Zalabai kialakította ciklikussággal bizonyos tematikus azonosságok nyilvánvalóakká válnak, némely versek komolyabb hangsúlyt kapnak; csakhogy ezáltal teljesen felszámolódik az a poétikai-retorikai horizont, amelyen a kötetét összeállító Baróti maga elhelyezte költői életművét. Vagyis a teljes oeuvre belső összefüggésrendje helyett különálló versek egymás mellé helyezését kapjuk csak meg; nem valószínű, hogy ezáltal az a sematizáltan öröklődő Baróti-portré, amelynek tarthatatlanságára a sajtó alá rendező utalt (189.), kiküszöbölhető lenne. Hiszen a sematikusság éppen abból fakad, hogy az életműnek csak bizonyos vonulatait emeli ki és abszolutizálja ez az értelmezői hagyomány – a teljes életmű helyett; ez a kötet szerkesztés pedig logikailag ugyanezt az eljárást követi, mégha nyilván eltérő értékhangsúlyokkal és frissebb szemlélettel is. Barótinak ez az átszerkesztése azért jelentős – s erősen vitatható – szerkesztői megoldás, mert pontosan annak a rekonstrukciója hiányzik a költő utóéletének szövegkiadói gyakorlatából, hogy milyen strukturáló elveket látott bele maga a szerző a verseibe; hiszen nem rendelkezünk azzal a korszerű kiadással, ahol ellenőrizhetőek lennének az eredeti kötetkompozíció arányai. Ilyen módon ez a kötet volta képp elfedi a Baróti-életművet, mégha

bizonyos versek értelmezését – az új kontextus révén – felszabadítja is. Amennyiben elkészül majd az a Baróti Szabó-kiadás, amely *A XVIII. század költői* című sorozat terveiben szerepel, természetesen ez a helyzetből adódó feszültség megszűnik: hiszen akkor e válogatás mellé helyezhetjük majd azt a teljesebb, alapvetően filológiai igényű munkát, s akkor lesz igazán felmérhető, hogy a jelen kötet szöveggondozójától sugallt, átértelmezett Baróti-kép mennyire vetíthető rá az egész költői teljesítményre. Persze az is nyilvánvaló, hogy ebben a terjedelemben lehetetlen lett volna akár csak az egész 1802-es kötet reprodukálása is, s óhatatlanul szintén szelektálást kívánt volna az, ha ragaszkodván a költő formai vezérelveikhez, annak keresztmetszetét akarta volna elkészíteni a sajtó alá rendező. A dilemma tehát sokkal inkább elméleti jellegű, a felvilágosodás korának költői életműveit érintő textológiai kérdés, amelyet e válogatás birtokában élesebben exponálhatunk; ám a népszerű kiadás gyakorlati korlátainak tudomásulvétele sem helyettesítheti az ezzel való szembenézést.

Hasonló s részben ezzel érintkező problémát jelent Zalabai néhány datálási kísérlete. Azt írja az utószóban: „A szögletes zárójelbe tett, egyetlen évszámot és kérdőjelet tartalmazó datálások – pl. [1775?] – tőlünk származnak; a költő életútjának ismeretében kikövetkeztett dátumok, melyek a *verselménynek* (s valószínűleg: a költemény megírásának), de semmiképpen sem a vers *kötetbeli megjelenésének* az időpontját rögzítik.” (189–190.) Vagyis Zalabai magyarázó elvnek tekintett olyasvalamit, amit nem bizonyít: hogy tudniillik Baróti alkotói gyakorlatát egy közvetlen, áttétel nélküli reflexivitás jellemezné, az alkalmiságnak egy azon módúlag versbe írandó kényszere – ha nem egy klasszicista költőről lenne szó, mondhatnánk azt is, egyfajta élménylí-

ra. Ugyanis csak mindennek feltételezése árán – és valószínűsítése után – lehet egy életrajzilag azonosítható „verselmény”-t kétegy nélkül a megírás pillanatára, vagy legalábbis évkörére vetíteni. Ezáltal a sajtó alá rendező teljességgel eltekint attól a lehetőségtől, hogy egy kép, metafora lehet irodalmi toposz is, vagy legalábbis tekinthető a versbe foglalt szcenikus elem későbbi, felidézett reflexiónak, esetleg általánosított szemléleti elemnek. Ezzel a datálási módszerrel tehát csínján kell bánni – hadd tegyem rögtön hozzá: Zalabai Zsigmond csínján is bánik vele, hiszen félreérthetetlenül jelzi, ha erről van szó –, ám metódusként való felbuknása egy alapvető irodalomszemléleti kérdést érint: mennyire olvassuk irodalomként a XVIII. századi verseket, s mennyire tekintjük őket életrajzi, kultúrtörténeti, helytörténeti dokumentumnak. Az előző olvasási stratégia aligha tenné lehetővé a datálásnak ezt a kényelmes, de elméletileg – és filológiailag – ingoványos útját; ám az ehhez való eljutáshoz a korabeli esztétikai, retorikai, műszemléleti felfogások ismerete aligha nélkülözhető. Ez utóbbi természetesen megint nem kérhető számon ezen a kiadáson – voltaképp egyetlen szövegkiadáson sem lenne számonkérhető –, de maga a filológiai, szövegkiadói munka sem nélkülözheti ezeknek a megfontolásoknak a figyelembevételét. Egyébként az a Zalabaitól számontartott sajátosság, hogy néhány versben (például *Ráday Gedeon úrhöz*) a későbbi átdolgozás miatt az első megfogalmazáshoz képest anakronisztikus mozzanatok akadnak – itt például Baróti az 1788-as szöveghez képest olyan írók neveivel egészítette ki a verset, amelyek a nyolcvanas évek végén még nem bukkantak föl a Magyar Museumban –, szintén arra mutat: a költő hajlandó volt eltávolodni a műbe foglalt élmény közvetlen megverselésétől, egy későbbi, reflexív felidézés ér-

dekében. Az átdolgozások tanúsága feltétlenül óvatosságra inthet a datálás kezelésében is.

Zalabai Zsigmond a szöveggondozás során igen gondosan járt el, külön ügyelt a prozódiai-verselési sajátosságok megőrzésére; ezzel a népszerű kiadások jellegéhez igazodott ugyan, ám megtartotta a versek nyelvjárási, ortográfiai archaizmusait is. Elhagyta a főnevek nagybetűs kezdőbetűit, mondván, ebben a szerző eleve következtelen volt; néhány esetben azonban mégis ragaszkodott hozzájuk: „ha azonban úgy éreztük, hogy a nagybetűs írásmód szimbolikus értelem hordozója (*Édes Anyám*: a Jezsuita Rend) vagy pedig bizonyos emfatikumot, többletjelentést sugároz (»Haza«, »Nyelvo« stb.) megőriztük az eredeti írásmódot.” (196.). Ennek következtében viszont ezek a szavak jelentős mértékben kiemelődtek a szöveggörnyezetből (hiszen az összes többi főnév kisbetűvel kezdődik), ami az eredeti kötetre nem volt jellemző; vagyis maga a sajtó alá rendező ruházta fel ezeket szimbolikus jelentéssel, némileg nyilván módosítva a verseket. Kérdéses, ez az eljárás nem alakítja-e át túlságosan Baróti szövegét.

Mindezek a szöveggondozási kérdések természetesen nem érintik azonban a kötet legfőbb erényeit, valamint azt a sajátosságot, hogy Zalabai Zsigmond – igazi irodalomtörténészként – nyílt lapokkal játszik: azaz felfedi a követett elveket, így téve láthatóvá a vitatható kérdéseket éppúgy, mint a méltányolható eredményeket. Megkapó az az őszinteség is, amellyel beismeri, hogy bizonyos kérdéseket nem tudott tisztázni, nem jutván hozzá a nemzetiségi filológia mostoha könyvtári ellátottsága miatt bizonyos kiadásokhoz (190.). Jóval tisztességesebb ennek bevallása, mintha megpróbálná elkendőzni; ám – anélkül, hogy lebecsülném az itt emlegetett hátrányokat vagy éppen tudomásom lenne a kötet készülését ha-

táridejéről – aligha fogadható el mentességként. Vagy kevésbé kérlelhetetlenül fogalmazva: kár, hogy a sajtó alá rendező nem tudott módot találni egy néhány napos budapesti kutatómunkára, amely során nagyban növelhette volna kötetének valóban komoly értékét. A jelenlegi, távolról sem ideális kutatási feltételek is egyre inkább lehetetlenné teszik a kisebbségi filológia olyan védekező stratégiáinak elfogadását, amelyek a könyvészet és a magyar nyelvű szakirodalom elérhetlenségére hártják bizonyos kérdések megoldásának elmaradását. Zalabai Zsigmond felkészültsége egyébként nem is igényli ezt az érvet, hiszen nincs szüksége ilyenféle védekezésre. Kár, hogy ennek a tőle oly idegen szólamnak a felbukkanása nem bizonyult kiküszöbölhetőnek.

Ennek az új Baróti-kötetnek komoly erénye, hogy felvilágosítást kapunk belőle a szöveggondozás elveiről, valamint hogy a versek szövegéhez elég részletes név- és szómagyarázat járul. Ráadásul ez utóbbi egység, a kommentárok valóban használhatónak is bizonyulnak az olvasás során, Zalabai Zsigmond – benyomásom szerint – szinte az összes, értelmezendőnek tűnő szóra, kifejezésre felfigyelt. Mindazonáltal nem látom fölöslegesnek szavá tenni azokat a filológia dilemmákat, esetenként hiányokat sem, amelyet az egyébként gondosan összeállított kötetben fölfedezhetünk.

Feltűnő, hogy a magyarázatok némelyike – bizonyos logikai hézagok miatt – nem bizonyul önmagában elégségesnek, tehát a kielégítő értelmezés szerepét sem töltheti be. Például az *Apellész*hez fűzött kommentár a következő: „keresztény férfi a vallásüldöző Rómában, aki helytáll Krisztusáért, s akit ezért roppantul tisztelnek”. Kimaradt innen a dátum, valamint nem világos az sem, kiket kell beleértünk a második tagmondat általános alanyába – aligha a vallásüldöző Rómát, amely

pedig logikailag nem zárható ki ebben a mondatszerkezetben. A *Nándor-vár*-hoz, vagyis a nándorfehérvári csatához csatolt magyarázatból arról értesülünk, hogy Hunyadi János itt és ekkor „tönkreverte” Mohamed szultán seregét – arról azonban sajnos nincs szó, hogy ez mégiscsak várvédés volt, s nem nyílt-színi csata, amelyet a tönkreverés szó sugallhat. *Spárta* kapcsán szerepel ugyan egy homályos utalás a peloponnészoszi háborúra („hosszú időn át harcolt a versenytársává előlépett Athénnal (l. *Aténa*), s végül is megszerezte a Görögország fölötti hegemoniát”), ám nem tudjuk meg ennek még hozzávetőleges dátumát sem. Arról nem is szólva, hogy talán nem is szerencsés egy anakronisztikus politikai-territoriális fogalommal (Görögország) operálni, hiszen félreértést okozhat. Ennél súlyosabb azonban egy másik hiány: *Várnáról* szólván nem kapott helyet a kommentárban az a mozzanat, hogy 1444-ben maga a király, I. Ulászló elesett a csatában. Pedig Várna a korszak egyéb költői életműveiben – például Batsányinál – éppen emiatt került állandósult toposzként, ráadásul Mohács mellé rendelődve, olyannyira kiemelt helyzetbe.

A Baróti-életműben igen lényeges mitológiai utalások felfejtése nem sikerült egyenletes színvonalon. Hiányzik annak egyértelmű és világos leszögezése is, hogy az adott nevek a görög-római mitológia kontextusában helyezendők el; erre olykor nincs is utalás, néha pedig a „hősmonda” vagy a „hitrege” szó helyettesíti a mitológiát, ami azért némileg mást jelent. Ennél azonban komolyabb hiba, hogy Zalabai Zsigmond néha – igaz, ritkán – kontaminálja a görög és római névalakokat, amit egyébként az ebben rendkívül pontos Baróti soha nem tett meg. A legfeltűnőbb az, amikor *Marsról* azt olvashatjuk: „a háború istene a görög [sic! – Sz. M.] mitológiában”. Herkulesnek és

a hidrának az értelmezése nem is utal egymásra, pedig e két fogalom csakis együtt értelmezhető; ráadásul *Herkules* itt szintén „görög [!] mondai hős” lesz. Hasonlóan jár *Vulcanus* is, noha annak görög megfelelője Héphaisztosz. *Ganü-médesz* sem egyszerűen „minden halandók közül a legszebb, akit Zeusz sas képében elragadott a földről”, hanem egy olyan fiúgyermek, akibe a főisten beleszeretett s akit az istenek pohárnokává tett.

A névmagyarázatok utalórendszere is tartalmaz egy-két pontatlanságot. Aprócska szépséghiba csupán, hogy a *Marci* címszó a *Holló Márton*-hoz utalja az olvasót – ám olyan nincs is, hiszen helyette csak *Holló* áll, amely ráadásul magyarázat helyett ismét továbbutal. Ennél komolyabb hiány, hogy a *Buda (budai univerzitás)* címszó a *Mária Teréziához* van rendelve – ott azonban magyarázat helyett csak egy visszautalást találunk, így kommentár nélkül marad *A budai universitás felszenteléséről* című vers. Ez annál inkább sajnálatos, mert a nagyszombati egyetem Budára helyezését (1777) a kortársak kiemelkedő eseménynek érezték, a korszak több költői életművében van egykorú vagy későbbi visszhangja, így például Barcsaynál, Batsányinál, sőt Gvadányinál is. Baróti Szabó eme versét tehát itt szépen el lehetett volna helyezni egy általánosabb kontextusba is.

Akad még néhány pontatlanság is, ezek azonban csekély súlyúak. Például az illuminátusok nem egyszerűen a „felvilágosodás eszmeáramlatának képviselői”, hanem a szabadkőművesség egyik radikális ágához tartozó személyek. II. Lajos halála kapcsán talán túlzás oly mértékben adózni a romantikus történelemszemléletnek, hogy mohácsi csata helyett mohácsi vérszt írjunk helyszinként. Ráday Gedeon könyvtára sem tartalmazott sajnos „minden korábban kiadott magyar könyvet”, ez inkább retorikus túlzásnak tűnik.

A Homéroszt kritikai megjegyzésekkel illető Zoilust kissé anakronisztikus „irodalomkritikus”-nak minősíteni. Ezeknél az apróságoknál jóval szembeötlőbb, hogy Zalabai Zsigmond egyes jegyzetekben – közelítvén a tömör magyarázatot a kommentárhoz – részletesebb, olykor a szakirodalomra is hivatkozó összegzést ad. Ezek általában igen informatívak és tartalmasak. Némelykor azonban nem világos módszertanilag a kiválasztott idézetek funkciója. Kérdéses, miért idézendő az 1763-as komáromi földrengésnél éppen Császár Elemér, amikor pedig maga a sajtó alá rendező utal közel egykorú forrásokra is. Vagy miért kell Gvadányi kapcsán szó szerint idézni Szinyei lexikonából, ráadásul olyasmit, amit magának Gvadányinak a műveiből is tudhatunk? Miért kell több alkalommal is (Mocsonok, Pöstyén, Virt) a XVIII. század végi népesedési állapotokat a majd két emberöltőnyivel későbbi Fényes Elekkel megtámogatni, ahelyett, hogy a

korábbi népszámlásokat és országleírásokat használnánk (a II. József-kori népszámlálás, Bél Mátyás, Schwartner, Ludovicus Nagy stb.)?

Világos persze, hogy a hibajegyzék nem udvarias műfaj, s kissé méltánytalan is. Hiszen a helytálló, használható és pontos adatok számbavétele soha nem követi, s hiányzik annak érzékelte-tése is, hogy mi az aránya a szóvá tett és elismerésre méltó adatoknak. Hadd ismételjem meg tehát nyomatékkal: Zalabai Zsigmond kiváló munkát végzett, szövegkiadása szép és gondos munka. A felemlített tévedések, elírások száma nem jelentős. A felvilágosodás kori magyar irodalom népszerű kiadásainak sorában előkelő hely illeti meg ezt a Baróti Szabó Dávid-kötetet, s remélem, marad ebben az új kiadói vállalkozásban annyi lendület, hogy hasonló színvonalon a XVIII. század egyéb alkotóinak műveit is közreadja majd. Nagy szükség lenne rá.

Szilágyi Márton

SZATHMÁRI ISTVÁN: STÍLUSRÓL, STILISZTIKÁRÓL NAPJAINKBAN Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994. 102 l.

Szathmári István új stilisztikáját az ifjúságnak, a diákoknak és a tanároknak, főként a magyartanároknak ajánlja. Emiatt könyve jellege, tartalma, tárgyalási módja szerint valamilyen átmenetet képvisel a tudománynépszerűsítés és a szigorú szaktudományi vizsgálat között, ami nem csökkenti, hanem – ellenkezőleg – növeli értékét, hisz köztudott, hogy egy ilyen jellegű könyv megírása egyáltalán nem könnyű feladat, és hogy nagy a kommunikációs, a társadalmi jelentősége. Célja ebből következők: „célom az, hogy az olvasókkal megismertessem a legfontosabb stilisztikai tudnivalókat, a nélkülözhetetlen segédeszközöket, a legcélravezetőbb elemző módszereket, a föltétlen szükséges szakirodalmat, egyáltalán a

nyelvi-stilisztikai problémák meglátását, a nyelvi-stilisztikai gondolkodást” (12.).

Mіндеzt mint részletezően megfogalmazott célkitűzést el lehet fogadni, sőt mi több dicsérendő benne, és éppen ezért külön is kiemelem azt, hogy a stilisztikai gondolkodás kialakítását, kifejlesztését is célnak tekinti, amire tudtommal a stilisztika művelői, stilisztikák szerzői közül még senki sem gondolt, vagy legalábbis explicit módon nem fogalmazta meg. Időszerezését az is igazolja, hogy a generatív elmélet elterjedésével általánosult a nyelvi kompetencia fogalma és jelentősége, de nemigen gondoltunk arra, hogy a nyelvi (valamint az újabban kialakult irodalmi, sőt verstanii) kompetencia mel-